

КВНЗ «ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ У СУЧАСНУ ЦИФРОВУ ЕПОХУ

**МЕТОДИЧНИЙ КЕЙС
ДО ВСЕСВІТНЬОГО ТИЖНЯ
МЕДІА-ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ**

Зоя Жеребкіна,

завідувачка бібліотеки,

Тетяна Чашка, Ліна Павлова,

методистки

Центру медіа та інформаційних технологій

Медіа (від латинського *medium* — «посередник», «засіб») — це інструменти, канали та платформи, за допомогою яких передають, зберігають та поширюють інформацію, дані, тексти, аудіо та відео для широкої аудиторії

У сучасному світі медіа — це не просто новини, а все інформаційне середовище, яке нас оточує

«Медіаосвіта є частиною основних прав кожного громадянина на свободу самовираження і права на інформацію».

(ЮНЕСКО)

[S://WWW.PROSTIR.UA/?NEWS=MEDIAHRAMOTNIST-V-KOZHNO
OMADU](https://www.prostir.ua/?news=mediahramotnist-v-kozhnomu)

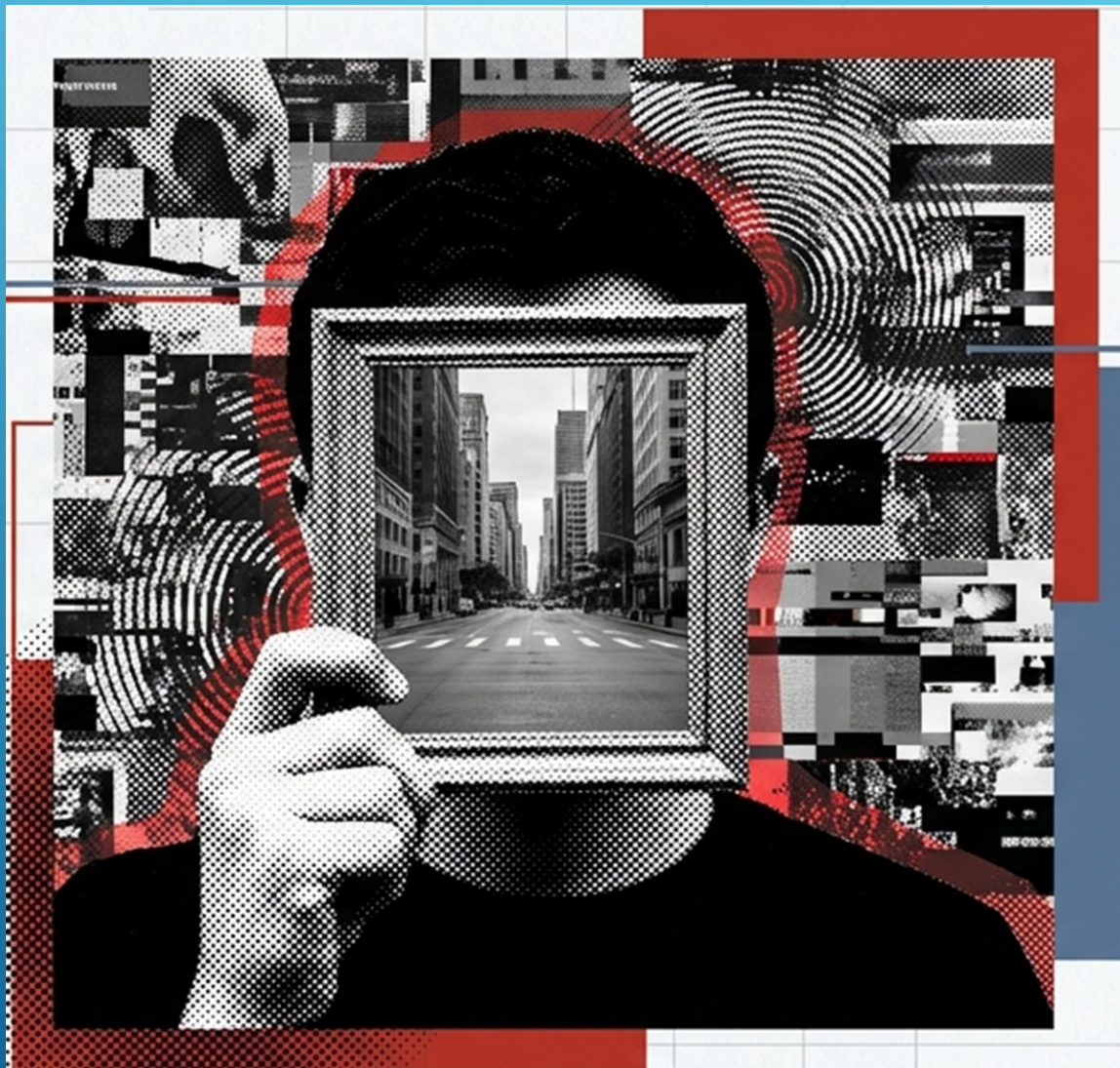

Інформація відіграє вкрай важливу роль
у демократичних суспільствах.
Вона допомагає викривати брехню
та протистояти дезінформації,
розвінчує пропаганду ненависті
та сприяє міжкультурному
взаєморозумінню.

*Одрі Азуле,
Генеральний директор ЮНЕСКО
2017-2025 рр.*

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382842>

[HTTPS://DAYTODAY.UA/PODIYA/HLOBALNYY-TYZHDEN-MEDIA-TA-INFORMATSIYNOI-HRAMOTNOSTI/](https://daytoday.ua/podiya/hlobalnyy-tyzhden-media-ta-informatsiynoi-hramotnosti/)

**Всесвітній тиждень медіа- та
інформаційної грамотності
проводиться щороку**

з 24 до 31 жовтня

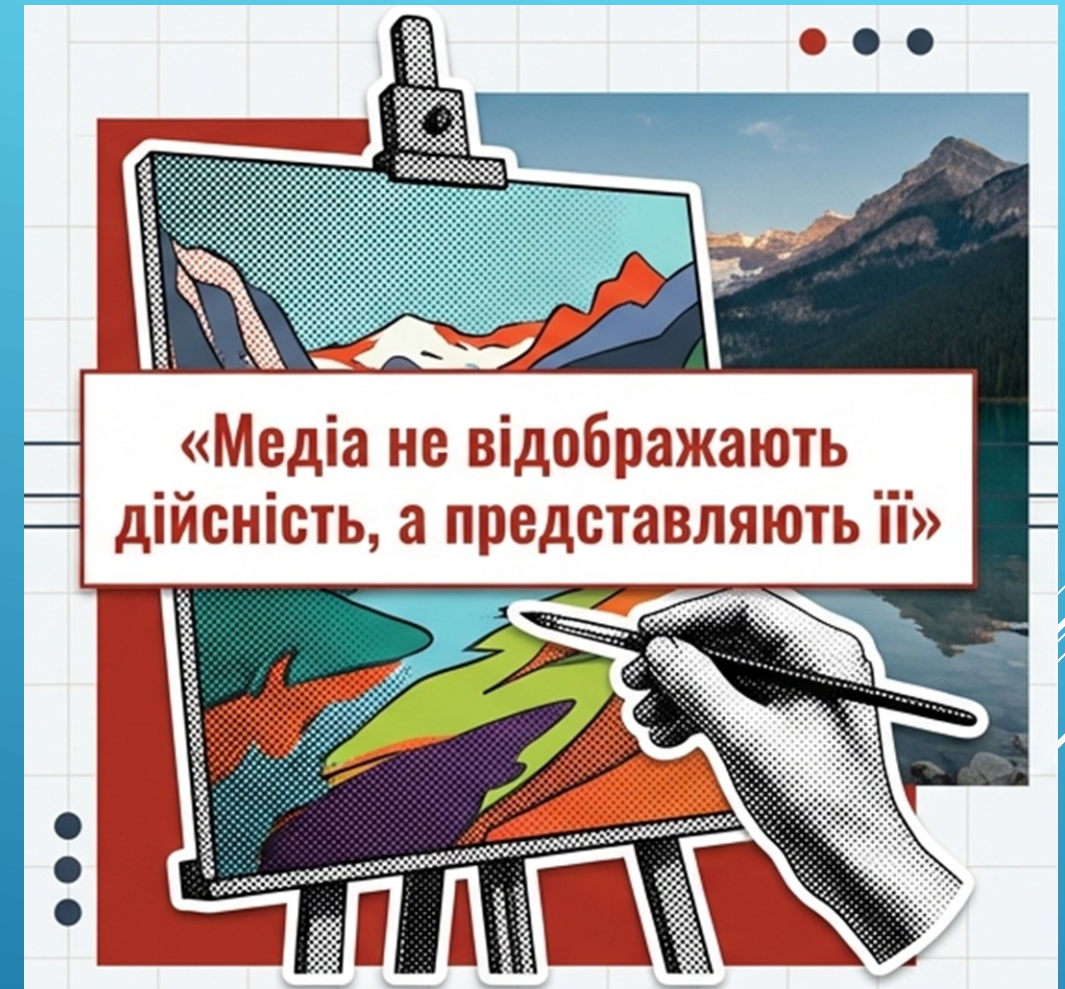
за ініціативи ЮНЕСКО

**Ця щорічна подія підкреслює
важливість медіаграмотності
в сучасну цифрову епоху,
наголошує на необхідності
медіа- та інформаційної грамотності
як ключової навички
для громадян XXI століття**

Мета проведення тижня:

пояснити важливість
критичного мислення
та безпечної поведінки в
цифрову епоху

У час, коли чутки швидко
поширюються, а факти можуть бути
перекручені, розрізняти правду і
брехню стає дедалі складніше

ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО САМЕ ЗАРАЗ?

7 причин за Л. Мастерманом
+ фактор «пожовтіння»

«Інформаційна революція зробила наше сприйняття світу залежним від медіа».

Це загрожує основам суспільства та демократії, тому так важливо свідомо споживати інформацію:

- запобігати потраплянню в інформаційну бульбашку, яку створюють алгоритми в соцмережі;
- перевіряти факти, зіставляти інформацію;
- аналізувати, мати власну думку та позицію;
- не піддаватися навіюванню;
- бачити причинно-наслідкові зв'язки;
- сумніватись, ставити запитання, шукати відповіді.

Методичний кейс

45 ідей як викладати медіаграмотність дітям 3–4 років : навчально-методичний посібник / за редакцією О. В. Волошенюк, Г. А. Дегтярьової, В. Ф. Іванова. Київ. АУП, ЦВП. 2021 – 72 с., іл.

Посібник містить вправи, які апробували вихователі дошкільних закладів і бібліотекарі дитячих бібліотек серед дітей 3–4 років

Авторки інтегрували методику дошкільної медіаосвіти в різноманітні освітні напрями Базового компонента дошкільної освіти: «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довкіллі», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини» тощо

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/](https://www.aup.com.ua/book-review/)

Навчальний календарик розвитку критичного мислення : практичний посібник для вихователів і дітей 5-6 років.

Практичний робочий зошит допомагає розвивати критичне мислення дітей, допитливість, уважність, уміння аналізувати інформацію, ставити запитання та робити власні висновки.

Критичне мислення починається не зі складних термінів чи теорій. Для дитини це передусім звичка цікавитися світом:

- Чому так відбувається?
- Звідки ми це знаємо?
- Що буде, коли зробити інакше?
- Чим ці предмети схожі, а чим відрізняються?
- Який варіант може бути правильним і чому?
- Через гру, спостереження, порівняння, обговорення та прості пізнавальні завдання дитина поступово вчиться не лише сприймати готову інформацію, а й осмислювати її.

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/](https://www.aup.com.ua/book-review/)

Іванова Т. Вправи до тренінгу 2026. Фільтруй інформацію – створи зміни: посібник

Збірник містить практичні вправи, спрямовані на розвиток навичок критичного мислення, медіаграмотності, аналізу інформації, розпізнавання маніпулятивного контенту й відповідального споживання та поширення інформації

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/](https://www.aup.com.ua/book-review/)

Іванова Т. EDU-AI: методика використання ШІ для викладачів комунікативного циклу : практичний посібник / Іванова Т., Цукор Л. ; за загал. ред. В. Іванова. К. : Центр вільної преси, 2025. 186 с.

Посібник пропонує методичні рекомендації, практичні кейси, сценарії занять і лайфхаки щодо ефективного й етичного використання інструментів ШІ, таких як ChatGPT, генератори зображень, аналітичні системи тощо

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/](https://www.aup.com.ua/book-review/)

Зоря Ю. М. Медіаграмотність та STEM-освіта: виклики та можливості : навчально-практичний посібник. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. 98 с.

Для підвищення ефективності освітнього процесу вагомості набуває питання інтеграції медіаграмотності засобами STEM як пріоритетного освітнього напрямку, що відповідає викликам сучасності та запитам учасників освітнього процесу

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/MEDIAGRAMOTNIST-TA-STEM-OSVITA-VIKLIKI/](https://www.aup.com.ua/book-review/mediagramotnist-ta-stem-osvita-vikliki/)

**Практична медіаграмотність у НУШ. 5–7 класи :
навчальний посібник / за ред. Волошенюк О.,
Дегтярьової Г., Шаламова Р. Київ: ЦВП. 2024. — 181 с.**

**Навчально-методичний посібник містить серію вправ,
де медіаграмотність інтегрована в мовно-літературну,
громадянську та історичну, природничу й мистецьку та інші
освітні галузі.**

**Контент формує навички критичного оцінювання
медіаповідомлень, безпекової поведінки в цифровому просторі.**

**Посібник може бути використаний під час навчального
процесу в закладах загальної середньої освіти, позашкільної
освіти та педагогічних закладів вищої освіти.**

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/PRAKTICHNA-MEDIAGRAMOTNIST-U-NUSH-5-7-K/](https://www.aup.com.ua/book-review/praktichna-mediagramotnist-u-nush-5-7-k/)

Основи медіаграмотності. 7–8 класи : посібник для вчителя / Мокрогуз О. П. ; за загал. ред. В. І. Іванова. – Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. – 159 с.

Посібник містить дидактичні матеріали та розробки занять для викладання курсу «Основи медіаграмотності. 7–8 класи».

Теоретичний матеріал, медіаосвітні вправи й завдання, що вміщені в посібнику, можуть бути використані для позакласної роботи, вивчення факультативних курсів, проведення занять гуртків

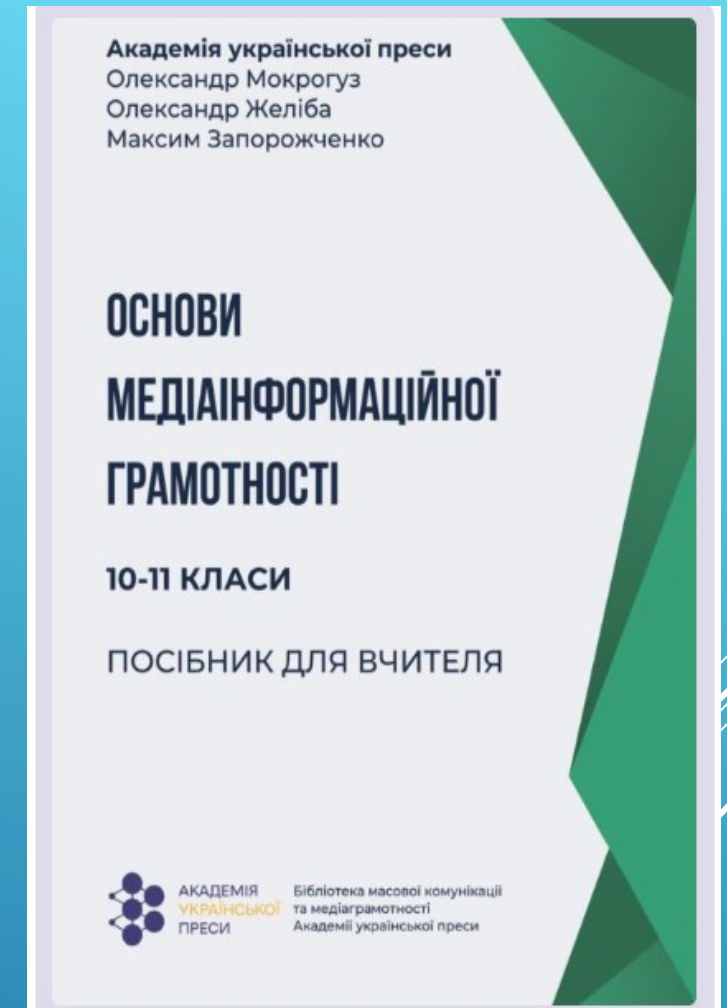

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/OSNOVI-MEDIAGRAMOTNOSTI-7-8-KLASI-POS/](https://www.aup.com.ua/book-review/osnovi-mediagramotnosti-7-8-klasi-pos/)

Мокрогуз О. П. Основи медіаінформаційної грамотності. 10–11 класи : посібник для вчителя / Мокрогуз О. П., Желіба О. В., Запорожченко М. В. ; за заг. ред. В. І. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. 133 с.

Посібник повністю відповідає структурі програми, разом із якою становить єдиний навчально-методичний комплекс.

Теоретичний матеріал, медіаосвітні вправи та завдання, що вміщені в посібнику, можуть бути використані як під час вивчення окремого курсу з медіаграмотності, для позакласної роботи, проведення занять гуртків, так і бути інтегрованими в навчальні предмети

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/OSNOVI-MEDIAINFORMACIYNOI-GRAMOTNOS-2/](https://www.aup.com.ua/book-review/osnovi-mediainformaciynoi-gramotnos-2/)

Медіаграмотність починається з сім'ї: навчально-методичний альбом

Система освіти сьогодні покликана реагувати на виклики суспільства та трансформуватися відповідно до ключових потреб усіх учасників освітнього процесу, тому питання розвитку сімейної медіаосвіти є пріоритетним в освітній парадигмі та набуває масштабного поширення серед батьківської аудиторії

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/MEDIAGRAMOTNIST-POCHINAIETSYA-Z-SIM/](https://www.aup.com.ua/book-review/mediagramotnist-pochinaietsya-z-sim/)

Навігатор медіапедагога: теорія, методика, практичні завдання : науково-методичний посібник / Дегтярьова Г., Астахова М., Байназарова О., Гніда Т. ; за заг. редакцією Г. Дегтярьової. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси. 197 с.

Науково-методичний посібник містить інформацію про нормативну базу, що регламентує впровадження медіаінформаційної грамотності в Україні, висвітлює основи методики медіаосвіти, знайомить із засобами формування медіакомпетентної особистості в умовах сьогодення.

Посібник стане орієнтиром у світі сучасних медіа та надійним помічником для вчителів / вчительок закладів загальної середньої освіти, які прагнуть засвоїти додаткові можливості для практичної роботи з формування медіаграмотності у здобувачів освіти відповідно до вимог чинних Державних стандартів освіти

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/NAVIGATOR-MEDIAPEDAGOGA-TEORIYA-METO/](https://www.aup.com.ua/book-review/navigator-mediapedagoga-teoriya-meto/)

Войтович Н.О. Медіаграмотність: технології і практичне застосування / Войтович Н.О., Імбіровська-Сиваківська Л.А. ; за заг. ред.В. Ф. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. 57 с.

Посібник познайомить з основними термінами та темами з медіаграмотності

Допоможе зацікавитися цією темою та краще зрозуміти світ медіа. Розрахований на широку аудиторію

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/MEDIAGRAMOTNIST-TEKHNOLOGII-I-PRAKT/](https://www.aup.com.ua/book-review/mediagramotnist-tekhnologii-i-prakt/)

Почапська О. І. (Не)безпека в цифровому світі : навчальний посібник. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. 59 с.

Навчальний посібник допоможе зрозуміти цифрові виклики, загрози, з якими стикаються користувачі в Інтернеті, основні навички безпечної роботи, збереження та передавання інформації, користування соціальними мережами.

Матеріал розділено за тематичними модулями, кожен із яких містить теоретичну інформацію, інструкції (алгоритми) до налаштування облікових записів, захисту персональних даних у соціальних мережах, завдання для самостійного виконання, а також списки джерел, які допоможуть глибше зрозуміти сутність описаної теми.

Посібник розрахований на викладачів, учителів.

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/NEBEZPEKA-V-CIFROVOMU-SVITI-NAVCHAL/](https://www.aup.com.ua/book-review/nebezpeka-v-cifrovomu-sviti-navchal/)

Степанова Н. М. STOP-стереотипи: методи їх подолання в українському суспільстві / Н. М. Степанова. – Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2024. – 61 с.

Матеріали включають навчально-методичне забезпечення інформаційних годин і розробки тренінгів, які рекомендовано проводити з молоддю для того, щоб у суспільстві попередити виникнення стереотипів і пропагування культурних розбіжностей, розгортання непримиренності та жорстокості.

Розраховано на педагогів, здобувачів освіти, широкий загал шанувальників історії, культури та традицій України.

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/STOP-STEREOTIPI-METODI-IKH-PODOLAN
NYA-V-UKR/](https://www.aup.com.ua/book-review/stop-ster-eotipi-metodi-ikh-podolan-nya-v-ukr/)

Медіаосвітній комікс на заняттях у загальноосвітній та вищій школі : навчально-методичний посібник / Волошенюк О. В., Дегтярьова Г. А., Мокрогуз О. П., Пантін О. В., Шаламов Р. В., Чорний О. В. ; за ред. Волошенюк О. В. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. – 131 с.

Виконання навчальних завдань формуватиме навички критичного оцінювання медіаповідомлень, стійкість до дезінформаційних зображень, розуміння власної ролі в запобіганні поширенню невірної інформації.

Книга дозволить обговорювати насувні теми в суспільстві, що можуть виникнути через конфлікти, привертатиме увагу до засобів виразності коміксу

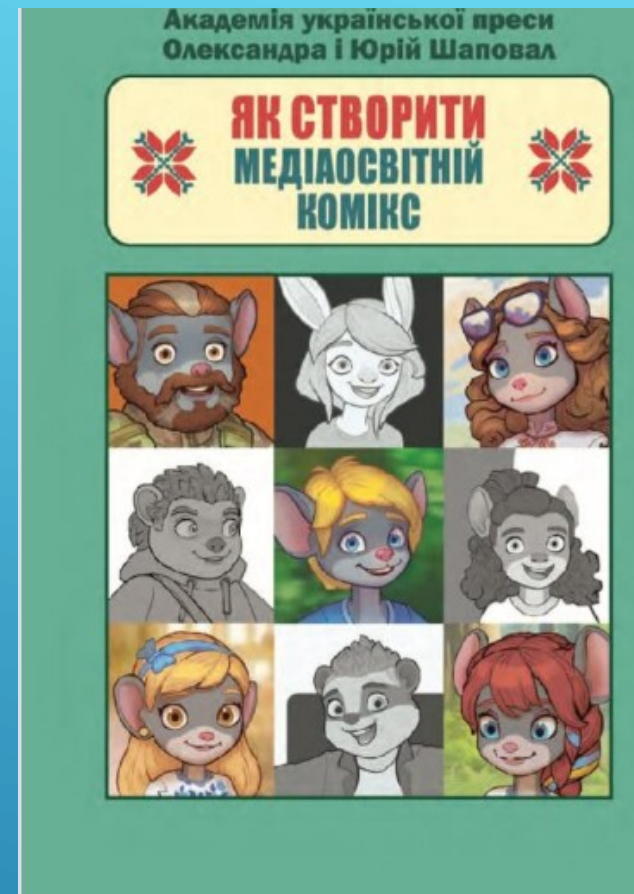

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/MEDIAOSVITNIY-KOMIKS-NA-ZANYATTYAKH-U-ZA/](https://www.aup.com.ua/book-review/mediaosvitniy-komiks-na-zanyattyakh-u-za/)

Як створити медіаосвітній комікс : навчально-методичний посібник / Шаповал О. В., Шаповал Ю. П. Волошенюк О.В. ; за редакцією Волошенюк О. В. – Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. – 56 с.

Посібник містить матеріали для занять із мистецької, медіаосвітньої, технологічної та інших галузей.

Використання малюнків і зображень є чудовим засобом, щоб усім разом створити власний комікс для критичного мислення, креативності та емпатії

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/YAK-STVORITI-MEDIAOSVITNIY-KOMIKS-NAV/](https://www.aup.com.ua/book-review/yak-stvoriti-mediaosvitniy-komiks-nav/)

Розвиток медіаграмотності учнів

*Підвищуючи власну
медіаграмотність, людина
отримує чіткіше уявлення про
межу між реальним світом і
світом, що створили для неї мас-
медіа.*

Дж. Поттер

Результати загальноукраїнського опитування шкіл щодо впровадження медіаграмотності

У лютому 2024 року таке дослідження провів центр
«Соціоінформ»

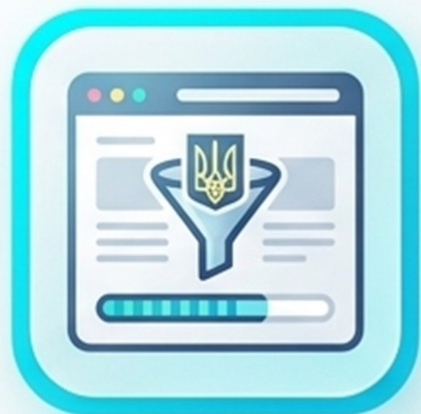

[HTTPS://WWW.AUP.COM.UA/BOOK-REVIEW/REZULTATI-ZAGALNOUKRAINSKOGO-OPI/](https://www.aup.com.ua/book-review/rezultati-zagalnoukrainskogo-opi/)

Щоб бути по-справжньому грамотними, ви повинні
бути грамотними у світі медіа. — Маршалл Маклюен

**Медіаосвіта відіграє найважливішу роль у здатності людей
оцінювати й реагувати на інформацію про соціальні та політичні
конфлікти, війни, природні лиха, екологічні катастрофи тощо**

**Результатом медіаосвіти є формування та підвищення рівня
медіаграмотності, яка дозволить зокрема критично сприймати
медіаповідомлення**

Національний проєкт «Фільтр» (МКІП)

Платформа для перевірки навичок,
звіти, матеріали для розвитку
медіаграмотності як життєвої навички.

MediaSapiens (Детектор медіа)

Потужний портал для розвінчування
маніпуляцій, фальшивих новин та
вивчення медіапсихології.

MediaDriver.online

Інтерактивний онлайн-посібник для
розуміння реальності, створеної медіа,
та захисту цифрової особистості.

Використані джерела:

- **Академія української преси** <https://www.aup.com.ua/>.
- **Всесвітній тиждень медіа- та інформаційної грамотності**
<https://daytoday.ua/podiya/hlobalnyy-tyzhden-media-ta-informatsiynoi-hramotnosti/>

Дякуємо за увагу!

<https://depositphotos.com/ua/photos/%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF'%D1%8E%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0.html?qview=374555204>